

Навчальна програма «Пізнаємо природу»

Відповідно до модельної навчальної програми «Пізнаємо природу». 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авторки: Біда Д.Д., Гільберг Т.Г., Колісник Я.І.).

(70 год., 2 год. на тиждень)

<i>Зміст</i>	<i>Очікувані результати навчання</i>	<i>Види навчальної діяльності</i>
Розділ I. Пізнаємо світ науки (6 год)		
Тема 1. Знайомство з науками (2 год)		
<p>Як наука змінює світ <i>Наука.</i> <i>Природничі науки.</i> <i>Наукові терміни і факти.</i> <i>Значення науки і техніки.</i> Як стати винахідником <i>Патенти природи.</i> <i>Винаходи та відкриття.</i> <i>Учені-природодослідники</i></p>	<p>Здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформації природничого змісту в доступних джерелах; Пояснює на основі особистого досвіду, що природу можна пізнавати, досліджуючи її; Описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища і процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію; Розуміє внесок учених-природознавців і винахідників у створенні нових технологій та вдосконалення техніки; Розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань під час рефлексії власної діяльності або сприйманих повідомлень; Вибирає самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб окремі об'єкти / явища, властивості об'єктів / явищ, які можна дослідити.</p>	<p>Робота з різними джерелами інформації про природу, використання QR-кодів та цифрового контенту природничого змісту; Створення ментальної карти «Природничі науки» (цифрової або звичайної); Написання есе про значення науки, про винаходи та відкриття (на вибір учителя); Пригадування наукових фактів (наукової інформації) про: тварини, рослини, організм людини, воду, повітря, ґрунти; Складання словничка наукових термінів; Розв'язування тестових завдань; Робота з логічними таблицями та картками.</p>
Тема 2. Науковий метод пізнання (1 год)		
<p>Як шукати відповіді на запитання <i>Роль органів чуття у вивченні природи.</i> <i>Спостереження.</i> <i>Гіпотеза. Експеримент.</i> <i>Моделювання. Науковий метод пізнання.</i></p>	<p>Ставить запитання про будову і властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; Виконує з допомогою вчителя чи інших осіб спостереження; Оформлює власне висловлення, враховуючи основні засади академічної доброчесності; Моделює з допомогою вчителя чи інших осіб об'єкти та явища; Відповідає самостійно на чітко сформульовані запитання за відомою опрацьованою інформацією природничого змісту.</p>	<p>Гра-тренінг «Обираємо об'єкт (явище), ставимо запитання, висловлюємо гіпотезу»; Створення моделей об'єктів (явищ природи); Пошук, систематизація та обробка інформації про обраний об'єкт (явище) з використанням цифрового контенту, обмін інформацією в групах; Складання інструкції до моделі (будова, принцип дії, з чого виготовлена, як її використовувати); Опис моделі (усний і письмовий) об'єкта (явища), з'ясування спільних та відмінних ознак; презентація моделі; Дослідження: на яку відстань до предмета треба піднести лупу, щоб отримати чітке зображення; Спостереження за дрібними</p>

		об'єктами (деталлями) за допомогою лупи та їх зображення; Мозковий штурм «Генерую гіпотези».
--	--	---

Тема 3. Фізичні величини та їх вимірювання (3 год)

<p>Що таке фізичні величини і як їх вимірювати</p> <p><i>Фізична величина. Одиниця фізичної величини. Вимірювальні прилади та інструменти (лінійка, вимірювальна стрічка, рулетка, важільні терези, мензурка, мірний циліндр, термометр, лупа, мікроскоп, телескоп, барометр, годинник, секундомір). Маса. Еталон маси та довжини. Температура. Об'єм. Час. Ціна поділки.</i></p>	<p>Пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів;</p> <p>Використовує окремі способи пошуку джерел інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми;</p> <p>Порівнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформацію природничого змісту, здобуту з різних джерел;</p> <p>Узагальнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб опрацьовану інформацію природничого змісту;</p> <p>Створює письмові тексти (художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід.</p> <p>Складає з допомогою вчителя чи інших осіб план дослідження;</p> <p>Виконує самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб спостереження та експерименти за складеним планом, використовуючи запропоновані інструменти / створені моделі;</p> <p>Досліджує об'єкти та явища, використовуючи відповідні моделі, дотримується правил безпеки життєдіяльності під час досліджень.</p> <p>Узагальнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб опрацьовану інформацію природничого змісту.</p>	<p>Виконання завдань на перетворення одиниць довжини, часу, маси;</p> <p>Вимірювання об'єму води та тіл неправильної форми за допомогою мірного циліндра (мензурки);</p> <p>Вимірювання маси;</p> <p>Складання сенканів;</p> <p>Планування інформаційного пошуку з використанням цифрового контенту, обробка, систематизація інформації за двома і більше джерелами на тему «Розмаїття фізичних величин»; презентація та обмін інформацією;</p> <p>Виготовлення приладів для вимірювання об'єму та маси (мірного циліндра, мензурки, важільних терезів, та ін.)</p> <p>Вимірювання температури води, повітря.</p> <p>Вимірювання проміжків часу.</p> <p>Практична робота №1 <i>Вимірювання температури повітря і води.</i></p>
--	--	---

Розділ II. Пізнаємо будову речовин (12 год)

Тема 1. Тіла та речовини (2 год)

<p>Що нас оточує</p> <p><i>Тіла та їхні характеристики. Речовини та їхні властивості.</i></p> <p>Із чого все складається</p> <p><i>Частинки речовини – атоми та молекули. Три стани речовин. Розташування, рух та взаємодія частинок у твердих тілах, рідинах і газах.</i></p>	<p>Ставить запитання про будову і властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки;</p> <p>Визначає потенційні небезпеки навколишнього середовища для здоров'я і безпеки людини.</p> <p>Пропонує і створює самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження;</p> <p>Ставить запитання про будову і властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки;</p> <p>Представляє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб текстову інформацію / аудіо інформацію у формі графічної, табличної інформації або інфографіки.</p>	<p>Гра-тренінг «Запитуємо про тіла та речовини»;</p> <p>Гра «Впізнай речовину»;</p> <p>Складання сенканів, віршів, загадок, приказок про речовини (на вибір учителя);</p> <p>Складання таблиці «Тіла та речовини»;</p> <p>Розпізнавання попереджувальних знаків (небезпечні речовини);</p> <p>Дослідження властивостей деяких речовин, фіксація результатів дослідження.</p> <p>Створення моделей молекул з пластиліну;</p> <p>Графічне моделювання трьох станів речовини;</p> <p>Моделювання розташування частинок речовини у твердих тілах, рідинах і газах;</p>
--	--	---

		Спостереження явищ, що підтверджують подільність речовини, рух та взаємодію частинок речовини.
Тема 2. Три стани речовини (6 год)		
<p>Які властивості у твердих тіл Розташування рух та взаємодія частинок у твердих тілах, рідинах і газах. Властивостей твердих тіл на основі знань про будову речовини. Механічні (твердість, пластичність, пружність, крихкість, міцність) та магнітні властивості твердих тіл. Застосування властивостей твердих тіл.</p> <p>Які властивості у рідин Пояснення властивостей рідин на основі знань про будову речовини. Чи можна змінити форму і об'єм рідини? Спостереження явища дифузії та взаємодії частинок речовини. Залежність швидкості дифузії від температури. Дифузія у природі й організмі людини. Випаровування.</p> <p>Чому вода – найдивовижніша рідина на Землі Вода в природі й організмі людини.</p> <p>Які властивості у газів Пояснення властивостей газів на основі знань про будову речовини. Чи можна змінити об'єм газу? Дифузія в газах. Застосування властивостей газів. Повітря – природна суміш газів.</p> <p>Як виміряти масу Маса. Одиниці маси. Еталон маси. Вимірювання маси. Як виготовити терези та важки.</p>	<p>Пояснює призначення створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів, формулює з допомогою вчителя чи інших осіб висновки за результатами дослідження; Описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища і процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію; Обирає з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення явищ природи / фактів / даних; Створює самостійно / в групі чи з допомогою інших осіб презентації здобутої інформації природничого змісту в запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових технологій і пристроїв. Ставить запитання про будову і властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; Пояснює призначення створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів, формулює з допомогою вчителя чи інших осіб висновки за результатами дослідження; Описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища і процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію; Обирає з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення явищ природи / фактів / даних; Створює самостійно / в групі чи з допомогою інших осіб презентації здобутої інформації природничого змісту в запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових технологій і пристроїв. Описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища і процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію; Ставить запитання про будову і властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; Пояснює призначення створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів. Ставить запитання про будову і властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; Пояснює призначення створених моделей, які використовувалися для</p>	<p>Дослідження та порівняння механічних властивостей твердих тіл; Вимірювання об'єму тіл за допомогою мірного циліндра (мензурки); Спостереження взаємодії магнітів. Моделювання розташування частинок речовини у твердих тілах, рідинах і газах. Гра-тренінг «Запитуємо про властивості води»; Дослідження властивостей рідин; Спостереження залежності явища дифузії від температури; Дослідницька задача «Чи можна змінити форму і об'єм рідини?» Робота з різними джерелами інформації про природу; Спостереження твердого та рідкого станів води; Моделювання особливостей агрегатних станів води; Розв'язування тестових завдань. Робота з різними джерелами інформації про природу; Дослідження «Чи можна змінити об'єм газу?»; Розв'язування тестових завдань; Складання таблиці «Порівняння властивостей твердих тіл, рідин, газів». Вивчення явища випаровування за наданою інструкцією. Виготовлення важільних терезів та важок; Вимірювання маси; Виконання завдань на перетворення одиниць маси.</p> <p>Практична робота №2 Спостереження явищ дифузії та випаровування.</p>

	<p>досліджень і фіксування результатів; Формулює з допомогою вчителя чи інших осіб висновки за результатами дослідження; Описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища і процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію; Обирає з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення явищ природи / фактів / даних; Створює самостійно / в групі чи з допомогою інших осіб презентації здобутої інформації природничого змісту в запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових технологій і пристроїв. Складає з допомогою вчителя чи інших осіб план дослідження; Визначає з допомогою вчителя чи інших осіб мету і завдання дослідження відповідно до сформульованої проблеми; Описує етапи дослідження; Формулює з допомогою вчителя чи інших осіб очікувані результати дослідження; Фіксує результати етапів дослідження у запропонований спосіб; Дотримується правил безпеки життєдіяльності під час досліджень; Представляє результати дослідження у запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових пристроїв; Формулює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб словесні описи об'єктів, явищ і процесів на основі нетекстової інформації; Дотримується правил безпеки життєдіяльності під час досліджень. Використовує ошадно матеріали під час виготовлення виробу; Пояснює призначення створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів; Формулює з допомогою вчителя чи інших осіб висновки за результатами дослідження.</p>	
--	--	--

Тема 3. Розчинні та нерозчинні речовини (4 год)

<p>Що таке розчинні та нерозчинні речовини <i>Вода як розчинник.</i> <i>Розчин.</i> <i>Розчинні та нерозчинні речовини.</i> <i>Розчини у природі, побуті та організмі людини.</i> Як приготувати та розділити розчини <i>Приготування розчинів.</i></p>	<p>Створює самостійно / в групі чи з допомогою інших осіб презентації здобутої інформації природничого змісту в запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових технологій і пристроїв; Вибирає самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб окремі об'єкти / явища, властивості об'єктів / явищ, які можна дослідити; Ставить запитання про будову і властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ,</p>	<p>Спостереження розчинності деяких речовин; Планування інформаційного пошуку, обробка і систематизація інформації за двома і більше джерелами на тему «Розчини у природі, побуті та організмі людини»; презентація результатів. Приготування розчинів; Виготовлення фільтру; Фільтрування. Складання сенканів, (віршів, загадок, приказок) про речовини;</p>
---	--	--

<p>Скільки є речовин Елементи, їх символи. Склад молекул. Різноманіття речовин, їхні властивості та застосування.</p>	<p>його ознаки. Складає з допомогою вчителя чи інших осіб план дослідження; Визначає з допомогою вчителя чи інших осіб мету і завдання дослідження відповідно до сформульованої проблеми; Описує етапи дослідження; Формулює з допомогою вчителя чи інших осіб очікувані результати, фіксує результати етапів дослідження у запропонований спосіб; Дотримується правил безпеки життєдіяльності під час досліджень; Формулює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб словесні описи об'єктів, явищ і процесів на основі нетекстової інформації, дослідження. Порівнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформацію природничого змісту, здобуту з різних джерел; Описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища і процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію; Обирає з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення явищ природи / фактів / даних; Представляє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб текстову інформацію/ аудіоінформацію у формі графічної, табличної інформації або інфографіки. Узагальнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб опрацьовану інформацію природничого змісту.</p>	<p>Проект «Речовини навколо мене». Виготовлення моделі молекул. Інформаційний пошук з використанням цифрового контенту, обробка і систематизація інформації за двома і більше джерелами на тему «Використання властивостей твердих тіл, рідин і газів людиною»; Складання таблиці «Порівняння властивостей твердих тіл, рідин і газів». Практична робота №3 Досліджуємо розчинність деяких речовин.</p>
--	---	---

Розділ III. Пізнаємо природу Землі (20 год)

Тема 1. Як виникла наша планета (3 год)

<p>Як виникла планета Земля Перші гіпотези і припущення щодо виникнення Землі. Яку будову має Земля Будова і склад Землі. Як утворюються гірські породи Гірські породи і мінерали. Які бувають корисні копалини. Метали і неметали.</p>	<p>Пояснює різницю між одиницями вимірювання історичного часу та співвідносить їх (рік – століття – тисячоліття). Пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів. Пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб значення інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми.</p>	<p>Робота з науково-популярними текстами та представлення інформації в різних видах. Створення моделі внутрішньої будови Землі. Створення моделі руху магми. Дослідження «Як ми дізнаємося про минуле нашої планети?» Складання таблиці «Ознаки гірських порід і мінералів» Практична робота №4 Визначення основних фізичних властивостей гірських порід і мінералів шкільної колекції.</p>
--	---	---

Тема 2. Земля на глобусі і фізичній карті. План місцевості (5 год)

<p>Яку форму і розміри має Земля Форма, розміри Землі. Основні напрямки на глобусі та карті. Паралелі, меридіани. Які є способи</p>	<p>Співвідносить дані карти з іншими джерелами інформації (розповідь учителя, текст книжки тощо). Знайомиться із способами зображення Землі. Виокремлює основні елементи карти та пояснює їхнє значення;</p>	<p>Визначення напрямків на глобусі й географічній карті. Визначення за фізичною картою півкуль географічних об'єктів. Складання таблиці «Паралелі та меридіани». Позначення на контурній карті</p>
---	--	--

<p>зображення Землі Способи зображення Землі. Зображення Землі на глобусі і географічній карті. Хто склав сучасну карту. Про що розповідають географічні карти Елементи карти. Умовні знаки. Шкала висот і глибин. Значення карт. Які бувають масштаби та як за їхньою допомогою виміряти відстані на карті й місцевості Види масштабів: іменованій, лінійний. Визначення відстаней на карті за масштабом Як здійснити окомірну зйомку місцевості і скласти план місцевості Полярна і маршрутна зйомка місцевості.</p>	<p>Розрізняє відносно сталі та змінні об'єкти карти; Визначає орієнтацію об'єктів стосовно сторін світу, суб'єкта спостереження, визначає на карті положення географічних об'єктів. Позначає розміщення об'єктів на карті, прокладає уявні маршрути, визначає відстані. Визначає орієнтацію об'єктів відносно сторін світу, суб'єкта спостереження, визначає на карті положення географічних об'єктів; Позначає розміщення об'єктів на карті, прокладає уявні маршрути, визначає відстані; Демонструє модель безпечної поведінки згідно з інструкціями й правилами в соціальному та природному середовищі.</p>	<p>об'єктів, поданих у тексті; Складання схеми «Способи зображення Землі»; Використання електронних карт для отримання інформації про свій населений пункт. Позначення на контурній карті географічних об'єктів; Описування місцевості за географічною картою України або світу; Географічний диктант «Читаємо умовні знаки» Вимірювання відстаней на географічній карті за масштабом. Креслення простого плану місцевості. Практична робота №5 Вимірювання відстаней на географічній карті за масштабом. Практична робота №6 Креслення простого плану місцевості</p>
<p>Тема 3. Суходіл на Землі (3 год)</p>		
<p>Що охоплює суходіл Землі Суходіл. Материка і частини світу. Острови, півострови й архіпелаги. Які бувають форми поверхні суходолу Землі Рельєф. Форми рельєфу суходолу. Які особливості рельєфу України Рельєф земної поверхні України і своєї місцевості, його зображення на фізичній карті. Як змінюється поверхня Землі.</p>	<p>Визначає на карті положення географічних об'єктів. Визначає на карті положення географічних об'єктів; Складає з допомогою вчителя чи інших осіб план власної діяльності для розв'язання навчальної / життєвої проблеми відповідно до своєї ролі в групі. Визначає на карті положення географічних об'єктів; Розмірковує щодо запропонованих способів розв'язання певної навчальної / життєвої проблеми, висловлює свої думки; Використовує самостійно / з допомогою вчителя чи інших осіб правила, способи й відповідні засоби для розв'язання навчальної / життєвої проблеми; Пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх; Бере участь у прийнятті спільних рішень; Наводить приклади взаємозв'язків об'єктів і явищ природи, зокрема пов'язаних із власними діями в довкіллі, використовує окремі способи пошуку джерел інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми.</p>	<p>Позначення на контурній карті світу номенклатури, поданої в тексті. Створення моделі гороутворення; Робота з картами; Порівняння форм рельєфу за висотою. Позначення на контурній карті світу й України номенклатури, поданої в тексті; Опис за фізичною картою рельєфу України та своєї області; Створення моделі зсувів ґрунту; Проект «Переваги та ризики проживання в гірській та на рівнинній місцевості». Практична робота №7 Позначення на контурній карті світу й України номенклатури, поданої в тексті.</p>
<p>Тема 4. Вода на Землі (4 год)</p>		
<p>Де міститься вода на Землі</p>	<p>Пояснює прості причинно-наслідкові зв'язки в готовій моделі, використовуючи</p>	<p>Опис явищ, що відбувалися впродовж року, у моделі колообігу</p>

<p><i>Розподіл води на Землі. Колообіг води в природі. Як досліджують океани Океани, моря, затоки і протоки. Які об'єкти належать до вод суходолу Води суходолу. Річки й озера світу та України. Робота води в природі. Як правильно долати водні перешкоди. Яке значення води на Землі Вода в ґрунті, її роль у житті рослин. Значення води для життя на Землі. Охорона водойм. Самоочищення води у природі.</i></p>	<p>шаблон «якщо, то», «що треба зробити, щоб». Визначає на карті положення географічних об'єктів; Позначає розміщення об'єктів на карті, визначає відстані. Наводить приклади взаємозв'язків об'єктів і явищ природи, зокрема пов'язаних із власними діями в довкіллі; Дотримується правил поведження з природними об'єктами для збереження здоров'я і довкілля; Демонструє модель безпечної поведінки згідно з інструкціями й правилами в соціальному та природному середовищі. Логічно структурує власне повідомлення; Пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб значення інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми; Пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх; Бере участь у прийнятті спільних рішень; Оцінює за спільно розробленими критеріями з допомогою вчителя чи інших осіб власну діяльність й ефективність дій групи для досягнення результату; Пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб можливі зміни природних об'єктів і явищ залежно від певних умов; відповідального безвідповідального / використання здобутків науки й техніки; Наводить приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі й просторі, взаємодії людини та природи; Розраховує потрібну кількість матеріалів для виготовлення спроектованого виробу; Використовує ощадно матеріали під час виготовлення виробу.</p>	<p>води в природі; Створення моделі «Джерела прісної води на Землі»; Побудова діаграми «Прісна й морська вода» Нанесення на контурну карту об'єктів, зазначених в тексті. Робота з науково-популярними джерелами інформації, підготовка, створення буклету «Дослідження океану». Нанесення на контурну карту об'єктів, зазначених в тексті; Дослідження «Як рослинний покрив захищає ґрунти від водної ерозії?»; Дослідження та з'ясування проблем найближчої водойми (визначення правих і лівих приток, визначення прозорості води). Написання есе «День без води». Робота з науково-популярними джерелами інформації, підготовка презентації та короткого виступу на тему «Роль води на планеті Земля», «Як моя сім'я береже воду». Спостереження та обговорення демонстраційного експерименту «Властивості глини, піску й торфу (або різних видів ґрунту) утримувати вологу»; Спостереження за станом рослин у різних умовах поливу; Створення лепбука (буклету) «Які рослини та тварини очищають воду?».</p>
--	---	---

Тема 5. Повітряна оболонка Землі (4 год)

<p>Які властивості має повітря <i>Повітря. Склад і властивості повітря. Якою буває погода Що таке погода. Види опадів. Прогноз погоди. Метеорологічні прилади. Вплив погоди на життя, здоров'я та господарську діяльність людини. Чи міститься повітря у ґрунті. Які є небезпечні природні явища Ґрунтове повітря. Значення та охорона</i></p>	<p>Розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань тощо під час рефлексії власної діяльності або сприймання повідомлення. Створює письмові тексти (художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; Пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх; Бере участь у прийнятті спільних рішень; Використовує окремі способи пошуку джерел інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми. Пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів;</p>	<p>Проведення дослідів, формулювання висновків. Моделювання руху повітря в атмосфері. Демонстрування метеорологічних приладів та використання їх для вимірювань (температури повітря, напрямку вітру, товщини снігового покриву, висоти Сонця тощо); Ведення та фіксування результатів спостереження за погодою впродовж тижня та порівняння з метеорологічними прогнозами; Прогнозування погоди за місцевими прикметами на найближчі дні; Робота з інтернет-ресурсами; Довготривалі спостереження «Чи</p>
---	--	--

<p>повітря. Небезпечні природні явища: грози, урагани, смерчі. У чому унікальність планети Земля Чинники, які сприяли появі життя на Землі.</p>	<p>Дотримується правил поведінки з природними об'єктами для збереження здоров'я і довкілля; Пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб можливі зміни природних об'єктів і явищ залежно від певних умов; відповідального / безвідповідального використання здобутків науки та техніки; Наводить приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі й просторі, взаємодії людини та природи. Пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб значення інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми. Екскурсія «Як відчувається природа мого краю взимку» (парк, сквер, сад).</p>	<p>здійснюються прогнози метеорологів?»; Складання анкети та проведення опитування членів сім'ї та друзів про вплив погоди на стан здоров'я; Складання списку сфер людської діяльності, які залежать від погоди; Написання есе за результатами дослідження «Погода та здоров'я людей»; Гра «Хто більше». Складання правил поведінки під час грози і буревію; Спостереження та опис явищ у повітряній оболонці Землі; Проект «Як зберегти повітря чистим у моєму населеному пункті?» (робота в групах). Створення ментальної карти «Земля – унікальна планета»; Складання схеми «Взаємозв'язки між оболонками Землі»; Написання твору-мініатюри на тему «Планета Земля – мій дім»; Підготовка повідомлення «Чи є життя на інших планетах Сонячної системи». Спостереження за змінами в природі; встановлення причинно-наслідкових зв'язків»; З'ясування екологічних проблем свого краю.</p>
--	---	--

Розділ IV. Пізнаємо різноманіття організмів (22 год)

Тема 1. Світ живих організмів (1 год)

<p>Які особливості будови різних груп організмів Класифікація організмів. Як побудовані організми. Властивості організмів Спільні і відмінні ознаки різних груп живих організмів. Рівні організації рослинного і тваринного організмів.</p>	<p>Вирізняє з-поміж об'єктів / явищ природи ті, що мають одну чи більше спільних ознак; Групує (упорядковує) самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб об'єкти / явища природи за визначеною ознакою; Представляє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб текстову інформацію/аудіоінформацію, дані у формі графічної, табличної інформації або інфографіки, створюючи таблиці, схеми, діаграми тощо.</p>	<p>Складання таблиці про спільні і відмінні ознаки різних груп живих організмів; Створення схеми про рівні організації рослинного і тваринного організмів.</p>
--	---	--

Тема 2. Клітина (1 год)

<p>Як живуть і чим відрізняються клітини різних організмів Будова, різноманітність та функціонування клітин (на прикладі клітин рослин, тварин, грибів, бактерій).</p>	<p>Групує (упорядковує) самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб об'єкти / явища природи за визначеною ознакою; Пропонує і створює самостійно / в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб матеріальні навчальні моделі для дослідження; Досліджує об'єкти та явища, використовуючи відповідні моделі, зокрема цифрові;</p>	<p>Моделювання рослинної і тваринної клітини з інтерпретацією результатів та формулювання висновків; Лабораторне дослідження «Робота з мікроскопом та приготування тимчасового препарату»; Розпізнавання загальних рис клітин рослин, тварин, грибів, бактерій на зображеннях, мікропрепаратах чи фотографіях мікропрепаратів.</p>
---	---	--

Тема 3. Бактерії та віруси (2 год)

<p>Хто такі бактерії та чим особливі віруси Бактерії, поширення та особливості</p>	<p>Ставить запитання про будову й властивості об'єктів природи, умови виникнення та перебігу природних явищ, їхні ознаки; З допомогою вчителя чи інших осіб</p>	<p>Виконання проєкту «Кисломолочні продукти»; Створення ментальної карти про використання бактерій людиною. Гра «Скарбничка фактів».</p>
---	---	---

<p><i>життєдіяльності.</i> <i>Віруси.</i> Яке значення бактерій і вірусів у природі й для людей <i>Хвороботворні бактерії.</i> <i>Корисні бактерії в організмі людини.</i> <i>Використання бактерій людиною.</i> <i>Віруси, особливості їхньої будови, як взаємодіють з клітиною та розмножуються в ній.</i> <i>Роль вірусів.</i> <i>Профілактика вірусних захворювань людини.</i></p>	<p>виконує спостереження, експерименти, фіксує одержані результати; визначає відповідність одержаних результатів очікуваним результатам і меті дослідження; Пропонує способи практичного використання результатів досліджень; Представляє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб текстову інформацію/ аудіоінформацію у формі графічної, табличної інформації або інфографіки. Вирізняє з-поміж об'єктів / явищ природи ті, що мають одну чи більше спільних ознак; Представляє дані, створюючи таблиці, схеми, діаграми тощо, з виконанням необхідних проміжних перетворень.</p>	<p>Гра «Вірусні та бактеріальні захворювання людини, роль корисних бактерій в організмі людини»; Складання пам'ятки про профілактику вірусних та бактеріальних захворювань людини. Створення інтелект-карти «Використання бактерій людиною».</p>
---	---	--

Тема 4. Рослини та їхнє різноманіття (4 год)

<p>Які органи у квіткової рослини <i>Корінь, стебло, листки, брунька, квітка, плід, насінина.</i> <i>Роль органів квіткової рослини.</i> Водорості та спорові рослини: хто у воді, а хто на суходолі та як їх розрізнити <i>Загальна характеристика, їхнє поширення та пристосування, представники, значення груп рослин.</i> Що об'єднує і відрізняє голонасінні та покритонасінні рослини <i>Різноманітність голонасінних і квіткових рослин, їх характеристика.</i> Пристосування до життя та різноманітність рослин <i>Пристосування рослин до умов середовища.</i> <i>Розпізнаємо рослини своєї місцевості.</i> <i>Догляд і розмноження квіткових та городніх рослин.</i></p>	<p>Вирізняє з-поміж об'єктів / Явищ природи ті, що мають одну чи більше спільних ознак; Встановлює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами; Представляє самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб текстову інформацію/ аудіоінформацію у формі графічної, табличної інформації або інфографіки. Наводить приклади об'єктів і явищ природи; Визначає основну ознаку (ознаки), за якими об'єкти / явища природи об'єднано в окремі групи; Пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх; Бере участь у прийнятті спільних рішень; Обирає та застосовує цифрові інструменти для збирання чи отримання даних. Групує (упорядковує) самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб об'єкти / явища природи за визначеною ознакою; Дотримується правил поведінки з природними об'єктами для збереження здоров'я і довкілля. Характеризує з допомогою вчителя чи інших осіб властивості об'єктів дослідження, використовуючи відповідну наукову термінологію; Демонструє модель безпечної поведінки згідно з інструкціями й правилами в соціальному та природному середовищі; Дотримується правил поведінки з природними об'єктами для збереження здоров'я і довкілля; Обирає та застосовує цифрові інструменти для збирання чи отримання даних.</p>	<p>Розпізнавання органів рослин на гербарних і живих зразках; Створення ментальної карти «Будова квіткової рослини». Робота в групах над створенням опорного конспекту по кожній групі рослин; Розв'язування тестових завдань. Визначення за алгоритмом представників різних груп рослин (водорості, мохи, плауни, хвощі, папороті, хвойні, квіткові) на основі загальних рис за гербарними і живими зразками. Екскурсія «Рослини нашої місцевості»; Створення опису за зразком обраної учнями рослини своєї місцевості; Виконання на вибір проектів «Цвітіння води», «Збереження різноманіття рослин», «Моя кімнатна рослина та догляд за нею», «Моя улюблена городня рослина». Створення буклету «Рослини – символи України», «Зелена аптека». Практична робота №8 <i>Визначення представників різних груп рослин (водорості, мохи, плауни, хвощі, папороті, хвойні, квіткові) на основі загальних рис за гербарними і живими зразками.</i></p>
--	---	---

Тема 5. Гриби. Лишайники (1 год)

<p>Чим відрізняються гриби та лишайники від інших організмів</p> <p><i>Особливості будови й життєдіяльності грибів та лишайників. Різноманітність грибів та лишайників, їхнє значення в природі і для людини.</i></p>	<p>Групує (упорядковує) самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб об'єкти / явища природи за визначеною ознакою;</p> <p>Пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх, бере участь у прийнятті спільних рішень;</p> <p>Виконує самостійно/ в групі, з допомогою вчителя чи інших осіб спостереження та експерименти за складеним планом, використовуючи запропоновані інструменти / створені моделі;</p> <p>Визначає з допомогою вчителя чи інших осіб суперечності в запропонованій ситуації;</p> <p>Виділяє самостійно / з допомогою вчителя чи інших осіб істотне в інформації природничого змісту;</p> <p>Здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформації природничого змісту в доступних джерелах.</p>	<p>Спостереження за процесом бродіння, що здійснюється дріжджами;</p> <p>Робота в групах над просктом «Як виготовляють дріжджі» (або екскурсія на підприємство);</p> <p>Дослідження цвілевих та шапинкових грибів;</p> <p>Створення буклету про отруйні гриби своєї місцевості;</p> <p>Пошук, систематизація інформації за двома і більше джерелами на теми за вибором «Значення грибів у природі і для людини», «Значення лишайників у природі і для людини».</p>
--	--	--

Тема 6. Тварини та їхнє різноманіття (5 год)

<p>Хто такі безхребетні тварини.</p> <p><i>Різноманітність безхребетних тварин. Особливості будови, поширення, представники, цікаві факти про життя безхребетних тварин.</i></p> <p>Які тасмниці хребетні тварини</p> <p><i>Риби. Земноводні. Плазуни. Птахи. Ссавці.</i></p> <p>Як доглядати за домашніми тваринами</p> <p><i>Як обрати домашнього улюбленця, правильно годувати, дбати про здоров'я. Про типові помилки в догляді і відповідальність.</i></p> <p>Чим ми завдячуємо тваринам</p> <p><i>Значення тварин у природі та у житті людини. Збереження різноманіття тваринного світу. Поведінка тварин. Природоохоронні території.</i></p>	<p>Наводить приклади об'єктів і явищ природи;</p> <p>Вирізняє з-поміж об'єктів / явищ природи ті, що мають одну чи більше спільних ознак;</p> <p>Пропонує правила взаємодії в групі й дотримується їх;</p> <p>Бере участь у прийнятті спільних рішень;</p> <p>Представляє дані, створюючи таблиці, схеми, діаграми тощо, з виконанням необхідних проміжних перетворень.</p> <p>Визначає основну ознаку (ознаки), за якими об'єкти / явища природи об'єднано в окремі групи.</p> <p>Групує (впорядковує) самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб об'єкти / явища природи за визначеною ознакою;</p> <p>Логічно структурує власне повідомлення;</p> <p>Поводиться безпечно під час спілкування, зокрема з тваринами;</p> <p>Дотримується правил поведінки з природними об'єктами для збереження здоров'я і довкілля.</p> <p>Встановлює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами;</p> <p>Створює самостійно / в групі чи з допомогою інших осіб презентації здобутої інформації природничого змісту в запропонований спосіб, зокрема з використанням цифрових технологій і пристроїв.</p> <p>Узагальнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб опрацьовану інформацію природничого змісту.</p>	<p>Робота в групах над створенням опорних конспектів по кожній групі тварин.</p> <p>Визначення за особливостями зовнішньої будови та опис за зразком тварини своєї місцевості (обраної учнями).</p> <p>Екскурсія «Тварини нашої місцевості» (або в місцевий зоопарк, натуралістичний центр, притулок тварин);</p> <p>Складання пам'ятки про догляд за домашнім улюбленцем.</p> <p>Складання списку речей для домашніх тварин.</p> <p>Робота в парах над створенням презентацій на теми «Роль тварин у природі», «Роль тварин для людини», «Поведінка тварин» (на прикладі обраної учнем тварини).</p> <p>Складання списку тварин Червоної книги України, які поширені на території твоєї області.</p> <p>Вправи на узагальнення (пізнавальна гра; розв'язування тестових завдань).</p> <p>Практична робота №9</p> <p><i>Визначення тварин своєї місцевості за особливостями зовнішньої будови та опис за зразком.</i></p>
---	---	--

Тема 7. Тасмниці організму людини (8 год)

Звідки наш організм бере енергію та будівельний матеріал
Речовини, що входять до складу їжі.
Травна система людини, будова та функція її органів.
Як кисень потрапляє у наш організм
Значення дихання.
Будова дихальної системи людини.
Як рухається кисень та поживні речовини в нашому організмі
Склад крові.
Кровоносна система людини.
Захист нашого тіла ззовні і всередині
Шкіра.
Імунітет, органи імунної системи людини.
Види імунітету.
Як виділяються непотрібні речовини з організму людини
Видільна система.
Хто керує процесами в нашому тілі
Нервова система.
Гормони.
Як працюють органи чуття
Різноманітність органів чуття людини, сприйняття і обробка інформації.
Профілактика порушень.

Описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища й процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію;
 Пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів;
 Поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо), у межах одного або кількох текстів (художніх текстів, медіатекстів);
 Обирає з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення явищ природи / фактів / даних.
 Описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища й процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію;
 Пояснює призначення інструментів / створених моделей, які використовувалися для досліджень і фіксування результатів;
 Поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо), у межах одного або кількох текстів (художніх текстів, медіатекстів);
 Обирає з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення явищ природи / фактів / даних.
 Пояснює з допомогою вчителя чи інших осіб вплив умов виконання дослідження на його результати;
 Пропонує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб способи практичного використання результатів досліджень.
 Описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища й процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію;
 Обирає з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення явищ природи / фактів / даних.
 Здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформації природничого змісту в доступних джерелах;
 Обирає з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення явищ природи / фактів / даних.
 Описує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб явища й процеси, використовуючи відповідну наукову термінологію;

Створення моделі внутрішньої будови людського організму (протягом усіх уроків теми);
 Робота в парах над виготовленням карток з назвами речовин, які входять до складу продуктів харчування.
 Читання етикеток продуктів харчування.
 Створення моделі дихальної системи людини.
 Складання пам'ятки «Профілактика захворювань органів дихання».
 Пояснення залежності частоти серцевих скорочень від активності людини (у спокої, під час і після фізичного навантаження);
 Гра «Лабораторія: аналіз крові».
 Створення схеми про види імунітету людини;
 Дискусія «Догляд за шкірою і косметичні засоби».
 Робота зі схемами і малюнками видільної системи.
 Створення ментальної карти «Взаємозв'язок систем органів у організмі людини».
 Створення моделі головного мозку.
 Вікторина «Що ми знаємо про чуття людини»;
 Складання пам'ятки «Як запобігти порушенням зору і слуху».
 Вправи на узагальнення (пізнавальна гра; розв'язування тестових завдань).
Практична робота №10
Як залежить частота серцевих скорочень від активності людини (у спокої, під час і після фізичного навантаження).

	<p>Обирає з допомогою вчителя чи інших осіб наукове пояснення явищ природи / фактів / даних.</p> <p>Узагальнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб опрацьовану інформацію природничого змісту.</p>	
Розділ V. Пізнаємо себе і світ (7 год)		
Тема 1. Ми і наше здоров'я (3 год)		
<p>Які навички сприяють збереженню здоров'я людини</p> <p><i>Здорове харчування.</i></p> <p>Опорна вісь нашого тіла</p> <p><i>Опорно-рухова фізична активність.</i></p> <p>Як режим дня, сон та емоції впливають на здоров'я</p> <p><i>Що таке емоційний інтелект, режим дня і сон, емоції.</i></p> <p><i>Стрес та здоров'я.</i></p>	<p>Використовує наукові факти для формулювання власних суджень;</p> <p>Пояснює з допомогою вчителя чи інших осіб вплив умов виконання дослідження на його результати;</p> <p>Пропонує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб способи практичного використання результатів досліджень;</p> <p>Пояснює наслідки недотримання здорового способу життя на основі інформації, що міститься в різних текстах;</p> <p>Вбирає продукти харчування, способи проведення дозвілля, відповідний одяг тощо, які приносять задоволення й користь для здоров'я, безпеки та добробуту;</p> <p>Аналізує вибір, свій та інших осіб, з урахуванням користі й задоволення (радості) для здорового, безпечного життя;</p> <p>Знаходить інформацію щодо здоров'я, безпеки та добробуту в різних джерелах і перевіряє її достовірність;</p> <p>Пояснює вплив спілкування на складники здоров'я, безпеки й добробуту.</p> <p>Пояснює з допомогою вчителя чи інших осіб вплив умов виконання дослідження на його результати;</p> <p>Пропонує самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб способи практичного використання результатів досліджень.</p> <p>Знаходить інформацію щодо здоров'я, безпеки та добробуту в різних джерелах і перевіряє її достовірність;</p> <p>Пояснює вплив спілкування на складники здоров'я, безпеки й добробуту;</p> <p>Створює письмові тексти (художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід;</p> <p>Поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо), у межах одного або кількох текстів (художніх текстів, медіатекстів);</p> <p>Оформлює власне висловлення, враховуючи основні засади академічної доброчесності.</p>	<p>Створення ментальної карти «Правила здорового способу життя»;</p> <p>Вибір продуктів для заповнення тарілки здорового харчування.</p> <p>Вивчення залежності постави й життєвої ємності легень;</p> <p>Складання порад щодо покращення фізичної активності.</p> <p>Складання наукових казок природничого змісту, віршів, написання музики, малювання картини (на вибір дітей, відповідно до здібностей).</p> <p>Практична робота №11</p> <p><i>Моя тарілка здорового харчування.</i></p>
Тема 2. Ми і наше середовище життя (1 год)		
<p>Діяльність людини та довкілля</p> <p><i>Забруднення повітря, води, ґрунтів;</i></p>	<p>Відповідає самостійно на чітко сформульовані запитання за відомою / опрацьованою інформацією природничого змісту;</p> <p>Толерантно обстоює власну позицію,</p>	<p>Дискусія «Які матеріали / діяльність людини можуть спричинити забруднення повітря, зокрема й усередині приміщень, зміну якості води, ґрунтів та які можливі наслідки</p>

<p>застосування хімічних засобів захисту рослин і здоров'я людини.</p>	<p>звертає увагу на спільні й різні думки учасників дискусії;</p> <p>Пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб значення інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми;</p> <p>Проектує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображено в тексті (художньому тексті, медіатексті);</p> <p>Наводить приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі та просторі, взаємодії людини та природи;</p> <p>З розумінням визначає цінність гігієнічних властивостей матеріалів натурального походження для здоров'я людини та покращення якості життя.</p>	<p>для здоров'я людини»;</p> <p>Робота в групах «Як можна зменшити забруднення довкілля?».</p> <p>Розв'язування ситуаційних завдань «Вжити заходів, щоб запобігти».</p>
--	--	---

Тема 3. Природні скарби України (1 год)

<p>Природні скарби України</p> <p><i>Чому біорізноманіття важливе.</i></p> <p><i>Збереження біорізноманіття України.</i></p> <p><i>Інвазійні види та їхній вплив на біорізноманіття.</i></p>	<p>Відповідає самостійно на чітко сформульовані запитання за відомою / опрацьованою інформацією природничого змісту;</p> <p>Наводить приклади взаємозв'язків об'єктів і явищ природи, зокрема пов'язаних із власними діями в довкіллі;</p> <p>Дотримується правил поведінки з природними об'єктами для збереження здоров'я і довкілля;</p> <p>Пояснює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб можливі зміни природних об'єктів і явищ залежно від певних умов; відповідального/ безвідповідального використання здобутків науки та техніки;</p> <p>Використовує окремі способи пошуку джерел інформації для розв'язання життєвої / навчальної проблеми;</p> <p>Здійснює пошук самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформації природничого змісту в доступних джерелах; □ Порівнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб інформацію природничого змісту, здобуту з різних джерел; □ Бере участь у прийнятті спільних рішень;</p> <p>Наводить приклади впливу діяльності людини на навколишнє середовище в часі і просторі, взаємодії людини та природи.</p>	<p>Мозковий штурм «Важливість біорізноманіття в природі й для людей»;</p> <p>Заняття на природі «Оцінка впливу людини, що загрожує біорізноманіттю на обраній території»;</p> <p>Виконання проєкту на вибір «Збереження різноманіття рослин нашої місцевості», «Збереження різноманіття тварин нашої місцевості».</p>
---	---	--

Тема 4. Природа надихає (1 год)

<p>Зв'язок людини з природою</p> <p><i>Людина та природа у творчості українських та світових митців</i></p>	<p>Встановлює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб певні закономірності в природі, підтверджує їх самостійно дібраними прикладами;</p> <p>Наводить приклади взаємозв'язків об'єктів і явищ природи, зокрема пов'язаних із власними діями в довкіллі;</p> <p>Створює письмові тексти (художні тексти, медіатексти) визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід;</p> <p>Оформлює власне висловлення, враховуючи основні засади академічної доброчесності;</p>	<p>Складання наукових казок природничого змісту, віршів, написання музики, малювання картини, виготовлення мистецько-ужиткових виробів (на вибір дітей, відповідно до їхніх здібностей);</p> <p>Написання есе «Чому я люблю природу?»;</p> <p>Участь у концерті для місцевої громади, батьків; продаж власних виробів (благодійна акція: передати кошти у притулок для тварин, витратити на озеленення шкільної території, облаштування</p>
--	--	---

	<p>Регулює власні емоції під час презентації повідомлення (художнього тексту, медіатексту), художньої декламації;</p> <p>Висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті (художньому тексті, медіатексті) людей, подій, ситуацій, явищ тощо;</p> <p>Розповідає про власний емоційний стан, описуючи окремі відтінки настрою, почуттів, переживань тощо під час рефлексії власної діяльності або сприймання повідомлення (художнього тексту, медіатексту).</p> <p>Узагальнює самостійно або з допомогою вчителя чи інших осіб опрацьовану інформацію природничого змісту.</p>	<p>мурашників, годівниць у лісі (сквері, парку); очищення (зарибнення) водойми тощо).</p> <p>Вправи на узагальнення (пізнавальна гра; розв'язування тестових завдань)</p>
--	---	---